

Cossetània Edicions

perfiles

A detailed oil painting of a woman, Joana Vidal, with short, wavy brown hair. She is wearing a dark, high-collared dress with a white lace or floral patterned ruffled collar and a green trim. She has a serious expression and is looking slightly to the right. The background is a plain, light-colored wall.

**Joana Vidal,
folklorista**

Joan Soler i Amigó

• Col·lecció Perfils - 10 •

Joana Vidal, folklorista

Joan Soler i Amigó

Cossetània
EDICIONS

Edició subvencionada pel Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

Primera edició: maig del 2010

© Joan Soler i Amigó
© Cossetània Edicions

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Producció: Logoscan - Arts Gràfiques Requesens

ISBN: 978-84-9791-673-8

Dipòsit legal: T-431-2010

Índex

INTRODUCCIÓ, <i>per Carme Oriol</i>	9
CONTEXT BIOGRÀFIC	15
L'entorn familiar: els Vidal i Valls.....	17
Joan Vidal i Valls, el seu pare	17
Articles periodístics i mítings electorals	20
Altres escrits	22
Joana Vidal i Tarragó. Dades biogràfiques i activitat social	25
JOANA VIDAL, FOLKLORISTA	33
Sota el mestratge de Rossend Serra i Pagès	35
Presentació de Joana Vidal per Rossend Serra i Pagès	36
RECULL DE TEXTOS PUBLICATS I DE MATERIAL MANUSCRIT	43
Publicacions sobre llegendes i costums	45
Reculls manuscrits	49
Rondalles i llegendes	49
Costums i creences	56
Fragments solts	59
Dites.....	59
Cançons.....	61
Oracions i altres fórmules	72
Cartes d'una informant.....	77

Índex •

Textos de conferències	83
<i>Les mil i una nits</i> i les rondalles catalanes	83
Rondalles aràbigues.....	92
7 rondalles d'Orà	95
Transcripció de les rondalles d'Orà	97
El toro blau.....	97
La filla del dimoni	106
La mitja poma d'or.....	111
El bruixot.....	119
La reina que volia ser la més guapa del món	123
El pescador	128
Els tres joves que es volien casar amb la mateixa noia.....	134
Alguns articles originals.....	137
La benvinguda.....	137
Esbós.....	138
Correspondència amb Rossend Serra i Pagès	139

Introducció

Un dels aspectes més poc coneguts en l'estudi del folklore català és el paper que hi van tenir les dones folkloristes. I, tanmateix, a mesura que anem aprofundint en el coneixement del nostre patrimoni folklòric, descobrim, amb admiració, la seva empremta i, alhora, constatem que la seva contribució va ser molt més activa i intensa del que en un principi pot semblar.¹

En el darrer terç del segle XIX (dins el que constitueix el Romanticisme i la Renaixença), hi trobem les figures de M. del Pilar Maspons i Labrós (*Maria de Bell-lloc*) i Joaquina Santamaria i Ventura (*Anna de Valldaura*), totes dues poetesses floralistes, que van publicar a la premsa de l'època i que ens han deixat interessants monografies folklòriques. Però és sobretot en l'etapa següent, la que correspon al primer terç del segle XX, quan la participació de les dones en el conreu del folklore va fer un salt quantitatiu i qualitatiu més important. Aquest fet es deu, en bona part, al mestratge de Rossend Serra i Pagès (1863-1929), que va fer del folklore la seva professió, i que va impartir, a Barcelona, entre 1901 i 1917, any rere any, l'assignatura de Folklore a l'Escola d'Institutrius i Altres Carreres per a la Dona.

Les alumnes d'aquesta escola, molt motivades per l'entusiasme que els va saber transmetre el seu mestre, van recollir de forma acurada i metòdica materials folklòrics molt variats que provenien de diferents indrets de Catalunya i que Serra i Pagès va conservar al seu arxiu. En el llibre d'homenatge *Alguns escrits del professor Rosend Serra y Pagès, coleccionats y publicats a honor del Mestre per les seves dexeables en ocasió del Cinquantenari del seu Professorat (1875-1925)*, hi trobem els noms i cognoms de més d'una setantena d'alumnes que signen els mots d'agraïment i de reconeixement cap al seu mestre a l'"Ofrena" que hi ha al principi del llibre. Entre

¹ El contingut d'aquesta introducció s'emmarca en l'activitat d'estudi de la literatura popular catalana duta a terme en el si del grup de recerca Identitat Nacional i de Gènere a la Literatura Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, i del Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC), reconegut i finançat per la Generalitat de Catalunya (2009 SGR 644). Més concretament, és un dels resultats del projecte d'R+D "La literatura popular catalana: protagonistes, actituds, realitzacions", que ha rebut finançament del Ministeri de Ciència i Innovació (FFI 2009-08202/FILO).

aquests noms, n'hi ha un que ara ens interessa especialment: el de Joana Vidal de Soler.

Tant Dolors Llopart com Josefina Roma, pioneres en l'estudi d'aquest període de la història del folklore a Catalunya, han fet notar en les seves publicacions la vàlua i el rigor metodològic que denoten els treballs realitzats per les alumnes de Serra i Pagès, entre les quals, a més de Joana Vidal, destaquen Sara Llorens, Adelaida Ferré, M. de la Gràcia Bassa, Maria Baldó, Manela Fina, Narcisa Freixas, Maria Patxot i Mercè Ventosa.

Respecte a les alumnes de Serra i Pagès Sara Llorens i Adelaida Ferré, fa uns anys, amb motiu d'uns articles que vaig fer sobre la rondalla "En Patufet", vaig tenir l'oportunitat d'estudiar les versions que elles mateixes havien recollit d'aquesta rondalla tan popular. Més endavant, l'aparició, l'any 2006, del *Rondallari de Pineda* de Sara Llorens, en una acurada edició a càrrec de Josefina Roma, em va permetre llegir tota la col·lecció de rondalles recollides per Sara Llorens, preparar la presentació del llibre amb motiu de la diada de Sant Jordi de 2006 i, més tard, ressenyar-lo en les revistes *Caramella* (gener-juny 2007, 109-110) i *Fabula. Journal of Folktale Studies* (48, 2007, 1/2, 169-170).

Aquest contacte escadusser, però alhora molt gratificant, amb el treball realitzat per Sara Llorens i Adelaida Ferré em va animar a plantejar-me, de forma més sistemàtica i aprofundida, l'estudi de la tasca duta a terme per algunes de les deixebles de Serra i Pagès. Així, a principis de 2009 vaig incloure, entre els objectius principals del projecte interuniversitari "La literatura popular catalana (1894-1959): protagonistes, actituds, realitzacions", presentat al Ministeri de Ciència i Innovació, l'estudi de l'aportació realitzada per les dones folkloristes en aquest període. La resolució favorable del projecte em va dur a iniciar la cerca de dades sobre algunes d'aquestes dones folkloristes que m'eren completament desconegudes. I va ser per una d'aquelles casualitats que afortunadament té la vida que vaig trobar, de la manera més insospitada, la persona que més coses sabia d'una d'aquelles joves folkloristes, deixeblla de Serra i Pagès, i de qui fins llavors només coneixia el nom: Joana Vidal i Tarragó. I la persona que més coses en sabia és l'autor d'aquest llibre, en Joan Soler i Amigó.

Joan Soler i Amigó és pedagog de formació, però estudiós de la cultura popular i tradicional per afició i, segurament, com ell mateix diu, per la influència rebuda del seu pare, el fill gran de Joana Vidal. Així, per exemple, en Joan Soler ha estat impulsor i director del *Tradicioniari. Enciclopèdia de la cultura popular de Catalunya*, una obra en 10 volums en la qual em va convidar a participar quan es va planificar el volum 7, dedicat a la narrativa popular.

Aquests interessos comuns per la cultura popular ens han dut a coincidir en alguns fòrums i reunions de treball. Darrerament, un d'aquests espais comuns de trobada ha estat el Consell de la Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya. I aquí és on va tenir lloc, fa cosa d'un any, la

feliç coincidència a la qual m'acabo de referir. Va ser en una reunió d'aquest Consell, al Palau Marc de Barcelona, on, mentre esperàvem que comencés la reunió, ens vam posar a parlar, juntament amb la Josefina Roma, dels nostres projectes. En el transcurs de la conversa, així com qui no vol la cosa, en Joan Soler ens va sorprendre amb la notícia que, a casa seva, conservava uns materials de la seva àvia, la Joana Vidal, i que s'estava plantejant estudiar-los i publicar-los. La Josefina Roma i jo de seguida el vam animar a fer-ho i, a partir d'aquí, una cosa va portar l'altra fins que, finalment, en Joan Soler va presentar un projecte d'edició que va poder tirar endavant a través de l'editorial Cossetània i gràcies a un ajut del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

El resultat és el llibre *Joana Vidal, folklorista*, una obra pertinent i necessària que ens mostra de manera acurada i aprofundida el perfil d'una dona no només interessada pel folklore, sinó també compromesa amb la cultura catalana. El llibre fa un recorregut biogràfic de Joana Vidal i de la seva relació amb el folklore en uns anys (el primer terç del segle XX) d'intensa activitat en la recollida i l'estudi dels materials provinents de la tradició oral. El llibre mostra, a través de cartes, documentació personal, articles publicats en revistes, etc., com es van anar entreteixint les bases de la seva formació en folklore, una formació que, alhora, estimulava el reconeixement i l'estima de la cultura pròpia sense perdre de vista la influència i les relacions que podien establir-s'hi amb altres cultures. Des d'aquest punt de vista, són molt interessants els textos de les conferències que Joana Vidal va impartir, animada pel seu mestre. Així, a "*Les mil i una nits i les rondalles catalanes*", "*Rondalles aràbigues*" i "*7 rondalles d'Orà*", Joana Vidal analitza les relacions existents entre les rondalles catalanes i les del món àrab prenent com a mètode de treball el comparativisme.

De la valuosa documentació que inclou el llibre, mereix un comentari molt especial la part dedicada als materials manuscrits. Entre aquests materials hi trobem, per exemple, costums, creences, oracions, dites i fórmules; i també hi trobem cançons, amb balades tan populars com "*Els estudiants de Tortosa*" o "*La serra de França*".

Però, entre els diversos gèneres del folklore representats en el llibre, destaquen, amb una presència molt notable, les rondalles. Es tracta de versions força completes de rondalles conegudes també en altres països, com ho posa de manifest el fet que la majoria d'elles poden ser catalogades d'acord amb el sistema internacional de referència d'Arne/Thompson/Uther (ATU). Així, a partir de la informació que apareix en la darrera edició del catàleg internacional *The Types of International Folktales* (Uther, 2004) i en els catàlegs catalans corresponents, *Índex tipològic de la rondalla catalana* (Oriol/Pujol, 2003) i *Index of Catalan Folktales* (Oriol/Pujol, 2008), podem veure que la majoria de les rondalles recollides per Joana

L'entorn familiar: els Vidal i Valls

Segons la tradició oral familiar, els Valls provenien del Montnegre, d'Olinelles, al terme municipal de Sant Celoni, si bé a Pertegàs, en terme també de Sant Celoni però a la falda del Montseny, hi ha una casa pairal important anomenada Can Valls. Terratinents, carlins de la primera carlinada, del pretendent Carles Maria Isidre, l'avi, un tal Joan de Valls, n'era l'ovella negra: els va sortir de conviccions liberals i, segons ell mateix contava, un bon dia va muntar la seva haca, duent un fato amb una muda i just el que era seu, i se'n va anar de la casa pairal per sempre més. La fortuna va prendre les regnes del cavall i el va dur a Ripollet, i pel camí perdé, volgutament, l'aristocràtic "de" del seu cognom. Allà es va enamorar, es va casar i va tenir una filla, la Paula, que es va casar amb Francesc de Paula (Paco) Vidal i Boniquet, els pares de Joan Vidal i Valls.

Dels Vidal, tot el que en sabem és recollit de la memòria del meu pare. Pertanyien a una nissaga paperera: des de finals del segle XVIII, l'arbre de família dels Vidal va anar expandint la seva activitat industrial. La soca enfonsava les arrels a Ribes de Freser. D'allà havia sorgit la branca de Ripoll, a la solana del Ter; la de Martorell, de la qual provenia l'abat Deàs, continuador de l'abat Muntadas en la restauració de Montserrat després de la Guerra del Francès; la branca de Capellades, els Vidal i Farreres, que feia paper de tina (encara es conserva el seu molí), i la de Ripollet, amb en Francesc Vidal i Boniquet, que produïa cartró i paper d'estrassa al molí d'en Xec.

Joan Vidal i Valls, el seu pare

Joan Vidal i Valls va néixer a Ripollet el 5 de setembre de 1853, fill de Paco Vidal i Boniquet i de Paula Valls. Va estudiar dret a la Universitat de Barcelona, al principi (1871, l'any de la febre groga) encara a l'Hospital de la Santa Creu. Es va casar amb Eulàlia Tarragó i Castells, d'una família provinent de Duesaigües (Baix Camp) que havia emigrat a Barcelona durant el segle XIX.

Llicenciat en Dret amb notes brillants, ingressà en el republicanisme afiliant-se al partit possibilista d'Emilio Castelar, expresident de la Primera República. Féu les seves primeres campanyes polítiques com a periodista i fou dels primers redactors de *La Publicidad*, des de la seva fundació. Aviat

adquirí un notori relleu per la seva activitat política, per la raonada oratòria i pel sòlid prestigi conquistat en el fòrum. Sabé identificar-se amb les aspiracions populars.

Durant els anys 1892-93 fou president del Cercle Republicà Històric de Catalunya, i el 1897 formà part del Directori del Partit Republicà Nacional de Barcelona. Fou diputat provincial en tres ocasions: una per la circumscripció de Manresa i dues per la de Terrassa-Sabadell. Després s'incorporà a la Unió Republicana, partit constituït l'any 1903 a Madrid sota la direcció de Nicolás Salmerón, expresident de la Primera República, que aplegà tots els grups republicans de l'Estat —llevat dels federals— i obtingué importants victòries electorals a Catalunya, València i Madrid.

L'any 1907, a Catalunya, un sector de la Unió Republicana, presidida per Nicolás Salmerón, del qual formava part Joan Vidal, se sumà al moviment de Solidaritat Catalana i es configurà com un partit específicament català, amb personalitats com Francesc Layret, Lluís Companys, Emili Junoy, Josep Roca i Roca, etc. Després, la Unió Republicana formà coalició amb el Centre Nacionalista Republicà i el Partit Federal en l'aliança electoral d'Esquerra Catalana, coalició que, el 1910, es convertí en un nou partit, la Unió Federal Nacionalista Republicana, de la qual Joan Vidal fou membre fundador, junt amb Francesc Layret, Jaume Carner, Lluís de Zulueta, Joaquim Lluhi, Albert Bastardas i d'altres, i en representació de la qual fou regidor i cap de la minoria consistorial a l'Ajuntament de Barcelona. Gabriel Alomar, a qui la militància no havia esmussat el pensament crític, va escriure: "Hem hagut de ser catalanistes amb prudència, republicans amb prudència; hem elevat l'imperi de la mitja tinta a norma cabdal de tot el nostre obrar". La política no deixa de ser l'art del possible...

Darrerament, sense abandonar la política ni la col·laboració amb el seu partit, però decidit a no presentar-se més a cap càrrec d'elecció popular, es dedicà amb assiduitat al seu bufet d'advocat (al carrer de Casp, 82, principal), on tenia de passants Francesc Layret, l'advocat dels obrers, i Lluís Companys.

Amb tot, home d'ideals i de partit, no volgué mai eludir la seva responsabilitat. Així, en apropar-se les eleccions municipals de 1911, els seus amics Jaume Carner, Pere Coromines i d'altres el convenceren que formés part de les llistes de la UFNR per Barcelona. Fou elegit regidor i prengué possessió del càrrec l'1 de gener de 1912. Dos anys després, fou designat segon tinent d'alcalde, regidor del districte 3r, que comprenia els de la Llotja i l'Audiència, ocupà la presidència de la comissió de Governació i fou portaveu de la minoria de la UFNR. Reorganitzà la Casa de la Lactància i féu una extensa labor de cultura. Secundant els regidors radicals, aconseguí la destitució de l'impopular alcalde Sr. Boladeres, tot i que la coalició fou criminalitzada per la Lliga com un "contuberni antipatriòtic". Impulsà els projectes de l'Escorxador General, de l'Estació Monumental, del Palau per a l'Institut d'Arts Gràfiques, del Palau de Justícia, etc. Al juny

del 1915 exercí el càrrec d'alcalde accidental de Barcelona amb una labor significada, corregint defectes de servei. Decretà que es restringís l'abusiva, vergonyosa i intolerable circulació de les cabres pels carrers, tot i rebre més de dos-cents anònims amenaçadors. Promogué la iniciativa de col·locar bústies als tramvies i ordenà que l'Ajuntament regalés als veïns testos amb plantes i flors per adornar els balcons, motiu pel qual fou conegut com "l'alcalde de les flors"...

Hem obtingut informacions disperses sobre Joan Vidal i Valls a la *Història crítica de los hombres del republicanismo catalán (1905-1914)*, d'Emilio Navarro (1915); *Els republicans nacionalistes i el catalanisme polític: Albert Bastardas i Sampere (1871-1944)*, d'Alfred Pérez-Bastardas (1987), i "La representació política a la demarcació provincial de Barcelona. El districte electoral de Manresa-Terrassa-Sabadell (1882-1896)", de G. Rubí, a *Terme, Revista d'Història* (núm. 22, novembre del 2007). La *Gran Enciclopèdia Catalana* (1980) resumeix la seva biografia en aquests termes:

La família Vidal i Valls, al jardí de la casa de Ripollet, cap a l'any 1918. Als extrems, els pares; en primer terme, Joana Vidal i els seus tres fills. Drets, el marit i el germà.

VIDAL i Valls, Joan (Ripollet, Vallès Occidental 1853 - Barcelona 1925). Polític i advocat republicà. Redactor de *La Publicidad* i diputat provincial per diverses circumscripcions, milità primer en el possibilisme i després a la Unió Republicana i, finalment, fou un dels creadors de la Unió Federal Nacionalista Republicana, en representació de la qual fou regidor i cap de la minoria consistorial a l'ajuntament de Barcelona (Joan B. Culla).

Articles periodístics i mífings electorals

Un text seu, inacabat, es refereix a les eleccions de diputats amb força agudeses polítiques:

A la taula de treball de la redacció hi ha els periòdics i setmanaris de les poblacions veïnes, en virtut del canvi, i jo, com a bon sabadellenc, del ronyó del mateix pedregar, lleigeixo els de la nostra ciutat, així com també els de Terrassa. M'ha cridat ara l'atenció el resultat dels vots en els pobles, endevinant com s'ha fet la distribució del cens i quasi el seu cost; he vist les propagandes i l'apassionament de tots encensant uns el seu patró, tirant-lo els altres fins a les escombraries.

El resultat no ha sorprès ningú: no s'han trencat els motllos i, a pesar de les propagandes de renovació, les neules han sortit iguals; sols ha quedat algun ressentiment als pobles, que es guardarà fins a la propera, per a fer la pau...

Un altre, en forma d'article o d'intervenció parlamentària, tracta sobre el problema agrari a Catalunya:

Realment a Andalusia existeix un problema agrari, que s'ha d'estudiar i resoldre prompte si volen evitar-se dies de dol i de desolació. No és solament D. Julio Senador, l'apassionat notari de Frómista, qui els enuncia, sinó en Pascual Carrión, enginyer agrònom de Sevilla. Els dos en fan una pintura desastrosa. Hi ha província, com la de Càceres, que sembla que està repartida entre sis o set propietaris, i allí on la propietat està més dividida hi ha qui posseeix 5.000 hectàrees de terreny, de les quals 2.000 són improductives, ja que estan dedicades a la caça i ningú no les pot cultivar, a pesar de tractar-se de terreny de primera. Els grans propietaris, diuen així el notari com l'enginyer, arrenden ses finques i els arrendadors les donen a petits lots a pagesos pobres a preus exorbitants i a plaç curt, i el cultivador es veu obligat a esgotar la terra per a pagar la renda, i no hi pot esmerçar adobs ni fer-hi millores perquè no en podria disfrutar.

Per altra part, el país està poc poblat i el pagès, per a fer-hi un jornal, ha de caminar al matí de dues a tres hores, i altre tant al capvespre per a tornar-se'n a casa. Això fa impossible també el cultiu, perquè en arribar a la finca on ha treballat està fatigat del camí i en regressar a casa seva ni té temps més que per a dormir. Així s'explica que 200 famílies de Castella —segons diu D. Blas Infante— emigressin en massa a la Polinèsia, perquè el Duc de Medinaceli ni va contestar a la humil petició que li feren d'un bocinet de terra de les 17.000 hectàrees que en posseeix de verge a La Almoraima.

Joana Vidal i Tarragó. Dades biogràfiques i activitat social

Joana Vidal i Tarragó (Barcelona, 1882-1957).

Filla de Joan Vidal i Valls (Ripollet, 1853-1925) i d'Eulàlia Tarragó i Castells (Duesaigües, +1923).

De soltera va viure a Barcelona, a la plaça de Sant Felip Neri, 4, 2n.

L'any 1907 es va casar amb Joan de Déu Soler i Badia (Badalona, 1876-1952).

Va anar a viure a Badalona, al carrer del Lleó, 22.

Va tenir quatre fills: Francesc de Paula, Elisa, Assumpció i Josep.

El pare, advocat, periodista, polític, estava ben relacionat políticament, socialment i culturalment. Ella era una persona cultivada: sabia francès i anglès, tocava el piano, pintava a l'oli... Joana va desplegar, de ben jove, una activitat cultural i social considerable. La seva activitat cultural més destacada va ser com a folklorista. Va ser deixeble de Rossend Serra i Pagès, amb la direcció del qual va realitzar treballs de camp i va pronunciar conferències en diverses capitals de comarca, com al Ripollès i al Bages, segons consta en les recensions de la premsa comarcal.

El seu casament amb Joan de Déu Soler i Badia de Badalona va reduir la seva activitat com a folklorista. La vida de casada li va permetre relacionar-se amb la burgesia local. La nota informativa del seu casament (*La Vanguardia*, 11 d'octubre de 1907) en descriu el context:

En la iglesia parroquial de Santa Ana se efectuó ayer el enlace de la señorita doña Juana Vidal y Tarragó, hija del abogado don Juan Vidal y Valls, con el teniente de alcalde de Badalona, don Juan de Dios Soler y Badia.

Fueron testigos por parte de la novia don Enrique Turull y don José Vila y Guarro, y del novio, don Francisco de A. Planas y don Augusto Pi y Gibert, asistiendo además el primer teniente de alcalde de esta ciudad don Alberto Bastardas, el alcalde de Badalona don Martín Pujol, y los señores Botey, Vidal y Negre, Bonnefoy, Vallmitjana, Galobart y otros.

Deseamos a los nuevos desposados toda suerte de felicidades.

En la seva dimensió cívica i social, Joana Vidal, durant els anys trenta, era una destacada militant feminista de la Lliga Catalana. Així és esmentada per l'historiador Jordi Albaladejo (*Entre els moviments socials i la llar*.

• Joana Vidal, folklorista

A dalt, Joana Vidal i els seus fills Francesc i Elisa. A baix, amb el seu fill Francesc, l'any 1908.

Sota el mestratge de Rossend Serra i Pagès

Tal com indica Dolors Llopart (*La cultura popular a Catalunya. Estudiosos i institucions (1853-1981)*, pàg. 52), “Serra es planteja la necessitat de formar un veritable esplet de recercadors, orientant-los en els principis bàsics de la disciplina i en els preceptes metodològics de la recerca”. I destaca que “fou mestre de tota una generació de folkloristes”. I, en un capítol titulat “Dones folkloristes” (*Tradicionari*, vol. 10, pàg. 24), diu, referint-se a Sara Llorens i Palmira Jaquetti: “Caldria afegir les deixebles de Rossend Serra i Pagès, que realitzaren activitats de treball de camp i de publicació i difusió de les tradicions catalanes”. També Josefina Roma (*Tradicionari*, vol. 10, pàg. 23) parla de “la munió de deixebles que va formar, directament o indirecta”.

Efectivament, Rossend Serra i Pagès (1863-1929) va servir-se de deixebles seves del curs de folklore impartit a l’Escola d’Institutius i altres carreres per a la Dona (1901-1917) per realitzar un important treball de camp. Gràcies a això, segons Llopart (*La cultura popular a Catalunya. Estudiosos i institucions (1853-1981)*, pàg. 50), “arribà a tenir a les seves mans un arxiu notabilíssim d’informacions folklòriques format per les recollides per ell personalment, però sobretot a partir dels materials que li lliuraven les seves alumnes”. I remarca (pàg. 53) que “el grup de deixebles de Serra i Pagès que desenvolupà una tasca més constant i que mantingué tothora una gran fidelitat al mestre fou el de les seves primeres alumnes. D’entre elles destaca Sara Llorens, Adelaida Ferrer, **Joana Vidal**, les germanes Queraltó, Maria de la Gràcia Bassa, Maria Baldó, Manuel Fina i Mercè Ventosa”.

Joana Vidal ha deixat força feina feta com a folklorista. Del que ens ha arribat, observem una especial dedicació als contes populars, les rondalles populars catalanes i altres de pròpia creació, i la seva especialització en rondallística aràbiga.

El treball de folklorista de Joana Vidal s’ha conservat a través de nombrosos textos originals, alguns de manuscrits, com la seva correspondència amb Serra i Pagès, o com els seus petits blocs de notes i quartetes on transcrivia les informacions que recollia de viva veu. I també en els textos publicats en revistes com *Arxiu de Tradicions Populars*, *Catalunya*, *El Pla*

Joan Soler i Amigó •

de Bages, el *Butlletí del Centre Excursionista de Manresa, El Puigmal*, de Ripoll, *Gent Nova*, de Badalona, *Una Vegada...* i *Art Jove*, de Barcelona, etc., tant els escrits per ella com les notícies i comentaris sobre les seves conferències. Perquè, sobretot, destaca la seva tasca com a conferenciant, especialitzada en rondallística aràbiga. De les seves conferències es conserven algunes recensions i comentaris periodístics en revistes comarcals.

Josep Carner escriu, al gener del 1905, una carta a Rossend Serra i Pagès en què s'interessa pels treballs fets per Joana Vidal, en aquests termes:

Déu lo guard. Quan me donen la seva lletra jo anava a escriure-li per demanar-li el nom de la pulcella que resulta dir-se J.V. i T. Si no li sap greu, les aprofitaré totes. N'hi ha una de divina: aquella que fa recordar el Barba Blava.

He notat que hi ha algun mot en les rondalles d'Adelaida Ferré, o en les de Joana Vidal (no recordo bé) que és molt "culte", per exemple "recompensa". Me permet substituir-lo? Me sembla que faria mal efecte. En quant a la ingenuïtat i la vivesa de la narració, totes les rondalles estan admirables.

Vostè me dongué les quartilles 1 i 2 de la rondalla de *Les fandilles de musselina*, i la 1, 4, 5 i 6 de *La flor de Gerican*. Li retorno aqueixes darreres i espero de la seva amabilitat que em deixarà l'acabament de la *Musselina*.

[...]

Joseph Carner

Carner es refereix a quatre rondalles aparegudes a *Catalunya* els mesos de febrer i març del 1905. Un dels personatges de la primera, *El gegant i la Marieta*, efectivament, recorda Barba Blava.

En una altra carta del mateix gener de 1905 Carner reprèn el tema:

[...]

Li torno alguns originals, ja compostos i a punt de publicar-se. Me queden dues rondalles de Joana Vidal que aniran si Déu vol en el número del 15 de març.

[...]

Presentació de Joana Vidal per Rossend Serra i Pagès

És significativa la presentació que va fer Rossend Serra i Pagès de la conferenciant Joana Vidal el 18 de juny de 1906 al Centre Excursionista de Catalunya:

Per primera vegada en ma vida, en seure en aquest lloc pel motiu que m'hi porta, envejo els castellans; ells es tenen una sèrie de termes i una fraseologia galant dirigida a les senyores, que nosaltres no usem, no pas per deficiència de la llengua sinó per la nostra manera de ser. Les paraules hi són en el Diccionari, però les deixem a racó i, és clar, si alguna vegada es volen fer sortir, es troben desplaçades.

